GRAIUL ROMÂNESC

Organ al societăţii
GRAIUL ROMÂNESC
Redacţia şi Administraţia
Stradela Lahovari 7, Bucureşti.

Iese lunar sub supravegherea unui Comitet
Abonamentul anual lei 100
in străinătate indoit

ANUL II No. 8 AUGUST 1928

CUPRINSUL:

PREŢUL 10 LEI

TIPARUL «CARTEA ROMÂNEASCĂ», BUCUREŞTI

88 288

Citiţi

Ziare ale Românilor de peste hotare:

„NADEJDEA" Ziarul partidului român din reg. S. H. S. Vrsac (Vârşeţ)
„AMERICA" Cleveland, Ohio (U. S. A.)
„TRIBUNA ROMANĂ" Detroit, Michigan (U. S. A.)
„STEAUA NOASTRĂ" New-York (U. S. A.)

Reviste despre Românii de peste hotare:

„GRAIUL ROMANESC"
Stradela Lahovari, 7 (Bucureşti)
„PENINSULA BALCANICĂ" Căsuţa poştală 328 (Bucureşti)
„TRIBUNA ROMANILOR TRANSNISTRIENI"
Str. Mihai-Viteazul, 50 (Chişinău)

Cărţi despre Românii de peste hotare:

„MEGLENO-ROMANII"
1. Istoria şi graiul lor
2. Literatura populară la Meglenoromâni
(Academia Română) de *Th. Capidan*

„ISTRO-ROMANII"
de *Leca Morariu*

„STUDII ISTRO-ROMANE" (II)
(Academia Română) de *Sextil Puşcariu*

„ROMANII DE PESTE NISTRU"
(Cartea Românească) de *V. Harea*

„ROMANII DIN UNGARIA"
(Cartea Românească) de *I. Georgescu*

„ROMANII DIN BANATUL JUGOSLAV"
(Cartea Românească) de Preot *P. Bizerea*

„ROMANII DIN BULGARIA"
(Cartea Românească) de *Emanoil Bucuţa*

„ROMANII DINTRE VIDIN ŞI TIMOC"
(Cartea Românească) de *Emanoil Bucuţa*

„MACEDO-ROMANII SAU AROMANII"
(Cartea Românească) de *Tache Papahagi*

„IN ZILELE REDEŞTEPTARII MACEDO-ROMANE"
(Casa Şcoalelor) de *Guşu Papacostea Goga*

„VLAHULA"
roman macedonean
(Cartea Românească) de *T. Doru*

„FUGA LUI ŞEFKI"
roman vidinean
(Cartea Românească) de *Emanoil Bucuţa*

GRAIUL ROMÂNESC

ORGAN AL SOCIETĂȚII GRAIUL ROMÂNESC

ANUL II No. 8 AUGUST 1928

TRECEREA ROMÂNILOR DIN CAZAUA SILISTREI SUB EXARHATUL BULGARIEI[1])

Cultura Românească în Dobrogea înainte de 1878 se desvoltă în trei centre mai importante: Turtucaia, Tulcea și Silistra cu regiunile respective. Dela aceste centre au radiat influențele culturale către interiorul provinciei, atât către comunele unde elementul românesc se găsea în majoritate absolută cât și spre acelea în cari românii trăiau amestecați cu celelalte naționalități. Astfel în Turtucaia s'au putut preciza începuturi de biserică și școală românească dela anul 1774 când se hirotonisește și slujește ca preot al comunității române de acolo dascălul Rusu Șaru[2]) mort în 1830 și dascălul Mihail hirotonisit în anul 1780. E lung pomelnicul preoților și dascălilor cari au închegat în acele vremi școala si biserica românească în regiunea Turtucaei și în oraș — unde după cum se știe marea majoritate a populației a fost totdeauna românească.[3]) Este regretabil că urmele acestui trecut[4]) de viguroasă afirmare națională într'o vreme când Principatele îndurau încă marea umilire a domniilor fanariote și a ocupațiilor rusești, nu sunt culese și integrate prin tipar și albume în averea documentară a țării. In felul acesta, nici un războiu și nici o năvălire n'ar putea să le mai șteargă.

Al doilea centru de cultură românească în Dobrogea se desvoltă în Tulcea și împrejurimi unde populația românească era până la 1850 covârșitoare[5]) nu numai față de a celorlalți creștini, ci chiar față de turci. Orașul Tulcea este focarul principal al acestei mișcări, alături de care trebue să menționăm

---

1. Capitol rezumat din *„Contribuții la istoria culturei românești în Dobrogea înainte de 1878"* ce va apare în curând.

2. Mihail Virgiliu Cordescu *„Istoricul școalelor din Turcia, Sofia și Turtucaia"* Buc. 1906 pag. 215 și următoarele.

3. In anul 1905, după toate colonizările bulgare, și după o tenace acțiune de desnaționalizare, Turtucaia avea totuș, dintr'un total de 7540 locuitori, 3677 de români; restul se împărțea aproape în mod egal între Turci și Bulgari.

4. Ne gândim în special la cărțile bisericești purtătoare a atâtor însemnări vechi dintre care multe nici azi nu s'au citit (v. *Dr. Gh. Porfiriu* în ziarul *Silistra* an. I Nr. 14) și la icoanele trecute la 1878, și după aceea, din vechile biserici românești, în moștenirea celor bulgare. Apoi crucile din curțile bisericilor și numeroase însemnări în interiorul acestora.

5. Ioan Ionescu dela Brad. *„Excursiune agricolă în Dobrogea"* Trad. Florica Mihăilescu pag. 152. In statistica ce ne dă vedem la un total de 1290 familii românești abia 200 familii bulgare și 105 turcești.

Măcinul [1]), Isacca [2]) şi Babadagul, [3]) nu mai puţin însemnate prin şcoale vechi şi biserici şi mai vechi. Aci a lucrat sub îndemn şi protecţie turcească [4]) câtăva vreme, fruntaşul ardelean al revoluţiei din 1848, Nifon Bălăşescu, întemeetor de şcoală nouă [5]) atât în Tulcea şi Măcin cât şi prin unele sate mai răsărite. Şi aci comunitatea română a oraşului numără o grupă de naţionalişti capabili, organizaţi într'un comitet care asemeni celui din Silistra, patrona şi dirija [6]) întreaga activitate culturală a districtului Trecem repede şi asupra acestei mişcări pentru a ne referi la aceea din Silistra care a fost poate cea mai importantă din cele trei mişcări ce am distins în Dobrogea. Şi aci începuturile, fie ele ale bisericei fie ale şcoalei româneşti, se pot preciza între anii 1780 - 1790 când apar prin biserici cărţile româneşti ieşite din tipografiile Râmnicului şi Sibiului. [7]) La 1850 regiunea întreagă se găseşte deja sub înrâurirea aproape exclusivă a bisericei şi şcoalei româneşti într'o măsură dureros mărturisită de povestitorii bulgari [8]) contemporani şi de istoricii lor [9]), pentru a nu cita în primul rând impresiile şi observaţiunile [10]) lui Ioan Ionescu dela Brad. Nu trebue uitat nici târgul Dăenilor, unde ani de zile a fiinţat şcoala de dascăli a lui Cosma [11]) şi de unde au ieşit chiar preoţi [12]) pentru multe din cele peste 50 de biserici şi bisericuţe risipite dealungul Dunării.

Intre anii 1850 - 1860, ecoul luptelor pe care le dădeau bulgarii la Con-

---

1. C. Teodorescu în „*Convorbiri didactice*" anul 1897 pag. 206 şi urm. La şcoala din Măcin funcţiona în anii 1873—1874 Nifon Bălăşescu. Vezi si N. Iorga „*Neamul Românesc*" din Iaşi 1917 Nr. 196.

2. Mihail Virgiliu Cordescu. *Op. cit.* pag. 214.

3. Guşu Apostolescu „*Neamul Românesc*" din 1918 — Nr. 64 *Biserica română din Babadag* şi C, Teodorescu *Op. cit.* pg. 272.

4. C. Teodorescu în *Op. cit.* pag. 417 vorbeşte pe larg despre Ismail Bei, protectorul românilor din Tulcea, om de cultură şi idei noui, conducătorul unui ziar şi posesorul unei vaste biblioteci. A fost guvernator al district. Tulcea.

5. Fiindcă şcolile embrionare în jurul vre-unui preot, dascăl, călugăr erau şi aci mai de mult încă.

6. C. Teodorescu. *Op. cit.* pag. 273. Tot acolo şi numele fruntaşilor mişcării. Românii au cerut concursul şi episcopului Melchisedec care le-a trimes pe C. Andreianu ca institutor plătit cu 6 galbeni lunar.

7. Gh. Porfiriu în „*Silistra*" anul I Nr. 14 „*Biserica românească în Silistra*". O Evanghelie, provine din Râmnic; e datată 1794 şi este dăruită de „Gheorghe Ioan cu tot neamul lui"; cea din Sibiu (Tip. Ioan Cart) s'a tipărit „cu slobozenia Inălţatului, Crăescului Guvernium al Ardealului". Poartă însemnări în limba română din 1818—1821 şi 1828.

8. Raici Iliev Bleskov. *Sbornicul XVIII* pag. 545—605 *Autobiografie*; după Petru Constantinescu. „*Rolul României în epoca de regenerare a Bulgariei*": Ni se spune: *chiar ştiutorii de carte bulgară apărau limba română*". Pretutindeni se loveşte de cărţi româneşti, în şcoală se predă româneşte, iar în biserică se cântă la fel.

9. *B. Iancof* într'un studiu publicat în Rusciuc în 1897 şi cercetat de Pericle Papahagi în *Analele Dobrogei* Nr. 1 pag. 110—114: *Şcoala bulgară din Silistra*, „*Până la sfârşitul răsboiului ruso-turc de prin 1856, în Silistra nici vorbă nu putea fi de element bulgăresc.*"

10. Ioan Ionescu. „*Românii din Dobrogea*" publicat în „*România literară*" din 8 Ianuarie 1855, pag. 13—15.

11. Gh. Rădulescu. „*Starea religioasă a Dobrogei în decursulvremurilor*" pag. 122.

12. Vezi *Naraţiunea preotului Voicu Mihail* în Econ. Gh. Rădulescu Op. cit. pag. 122.

stantinopol şi prin vilaete pentru Exarhie, pătrunde şi în Dobrogea. In viitoarea împărţire administrativă a bisericei naţionale, exarhiştii nădăjduiau că vor avea pe lângă vechile episcopii şi pe cele dobrogene. Dar pentru ziua cea mare în care comunităţile bulgare vor primi episcopi bulgari, lucrurile trebuiau din vreme pregătite. [1]) Trebuiau creiate comunităţi bulgare acolo unde ele nu existau şi majorate acolo unde ele erau prea slabe pentru a putea susţine un episcop bulgar. [2]) Tocmai acesta era cazul comunităţilor bulgare din centrele româneşti dobrogene şi aproape din întreaga provincie. Deaceea propaganda bulgară şi agenţii ei—care şi-au dat seama de îndată ce au sosit în regiune că aci lupta nu se va da atât împotriva elenismului cât împotriva culturei româneşti [3])—au căutat, în primul rând, să obţină dela români deslipirea de Patriarhia greacă. Camuflată în mişcare religioasă şi democrată, mişcarea naţională bulgară avea în chipul acesta drumul deschis. Incă dela 1856 în reg. Silistrei, această mişcare reuşeşte să atragă în primele ei rânduri tineri români [4]) cari devin entusiaşti institutori şi propagandişti bulgari. Mai târziu vedem activând în propaganda şcolară pe un Toader Şchiopul, [5]) Drăgan etc. Când la anul 1859 moare la Silistra fruntaşul mişcării româneşti „Dascălul Petrică“ [6]) (1819 - 1859), părăsind pe neaşteptate înfloritoarea lui şcoală, conducătorul şcoalei bulgare Taki Culef ştie să profite de intervalul în care o copilă conduce şcoala românească[7]) şi sporeşte efectivul celei bulgare cu câţiva elevi — români de bună seamă. Culef realizase [8]) un efectiv de 38 copii, pe când şcoala românească a dascălului Petrică număra *peste o sută.* [9]) Din cei 38 ai şcoalei bulgare prea puţini erau însă bulgari. Se ştie că în genere, ortodoxii din Balcani au privit cu multă simpatie această mişcare religioasă bulgară, care anunţa o nouă biserică, [10]) generoasă, liberală şi democrată. Prin multe părţi ale Peninsulei — aromânii în special — au devenit chiar aliaţi ai bulgarilor. Aşa s'a întâmplat de pildă în Ohrida unde la anul 1866 - 69 bulgarii şi aromânii uniţi au ocupat biserica izgonind

1. Bleskov şi comitetul bulgar pentru Silistra au început foarte modeşti prin a cere doar *„o strană bulgărească în biserică“*.
2. Aşa s'a întâmplat în Tulcea şi Babadag; la fel în Silistra după cum se va vedea mai jos.
3. Raici Iliev Bleskov în *Autobigrafie* vezi pag. 81 din Petru Constantinescu *Op. cit.* Vorbind de Silistra: *„sus era şcoala românească, jos cea grecească, dar mai puternică era românizarea...“*
4. Idem. pag. 82.
5. B. Iancof în studiul citat al lui Pericle Papahagi — Analele Dobrogei Nr. 1 pag. 110 şi următoarele.
6. I. N. Roman: *„Pagini din istoria culturii româneşti în Dobrogea înainte de 1877“* pag. 8—14· Studiu făcut pe baza unor importante descoperiri documentare.
7. Această copilă era Despina, fiica lui Petrică deci sora vestitului Costache Petrescu. Vezi I. N. Roman *Op. cit.* pag 14 şi Gh. Profiriu *„Cultura românească în Silistra sub dominaţia turcă“* în „Silistra“ An I Nr. 13 — anul 1919
8. Pericle Papahagi — *Op. cit.* pag. 110.
9 Gh. Profiriu. *Op. cit.* — Nr. 13. Şcoala lui Petre Mihail era pe locul unde este azi şcoala profesională.
10. Ceea ce atrăgea în primul rând era micşorarea dărilor şi slujba în limba naţională.

pe Mitropolitul grec. Noua biserică ajunge astfel stindardul luptei de eliberare spirituală sub care se adună, atraşi de dorinţa naţionalizării bisericilor, grupe însemnate aparţinând celorlalte naţionalităţi. [1]) In Dobrogea, după cum am văzut mai sus, slujba bisericească era românească încă dela finele sec. 18 — la Babadag şi prin unele sate mocăneşti desigur şi mai demult — încât, pe terenul acesta românii nu puteau fi atraşi deoarece n'ar mai fi avut nimic de câştigat. Românii erau însă, în multe părţi ale Dobrogei, exasperaţi de impozitele bisericei greceşti, devenite şi mai împovărătoare acolo unde bulgarii desfăcându-se, nu le mai plăteau. „Jitia" episcopului mai ales, după cum vedem din naraţiunea preotului Voicu Mihail [2]) contemporan acelor vremi, era greu suportată de ţărani, căci se ridicase la o liră de fiecare familie, sumă mare pe vremea aceea când banii erau foarte puţini. Acelaş preot ne povesteşte cum episcopul însuşi, în marea lui iubire de bani, nu se sfia să conducă personal operaţiile de constrângere a acelora care n'aveau sau nu puteau plăti. Urmat de preoţi şi de cavaşi, episcopul străbătea satele [3]) şi pe când el odihnea la notabilii comunei, restul bandei executa fiscul lui Dumnezeu scotocind casele oamenilor şi vânzând la mezat lucrurile celor în urmă cu plata. Femeilor sărmane în casa cărora lucruri de preţ n'aflau, li se smulgea „brăcacele" — căldări de aramă — şi nu lipseau în astfel de împrejurări nici scenele de brutalitate. Se mai adăuga „hacul", [4]) plata în natură către preoţi, plata slujbelor, contribuţia la pantahuzele eforiei şcolare, [5]) darea la comună, fiscul turcesc ş. a. încât nu este de mirare că primeau cu simpatie pe agenţii bisericii celei noui, care — ca la Tulcea [6]) de pildă – anunţau că lasă o treime din venituri nevoilor culturale locale şi mai mult încă. Dar mai era o cauză de slăbire a legăturilor românilor cu biserica greacă. Un cunoscător al stărilor de lucruri din imperiul otoman ne spune că «pe vremea aceea turcii nu prea înţelegeau naţionalităţile, ci religiile. De pildă, cine nu era musulman, după concepţia lor trebuia să fie ori patriarhist, ori exarhist, ori papistaş ori în sfârşit adept al lui Moise. De aceea în Turcia cine nu avea un şef religios nu avea protector». [7]) Aceasta se putea vedea din felul cnm era organizat consiliul vilaetelor — *Idaré Migilig* — în care pe lângă valiul şi beii respectivi se găseau şi şefii de eparhii religioase ale tuturor confesiunilor. [8]) De aci se vede că românii aveau şi ei nevoe de această protecţie;

---

1. *Silistra şi Dobrogea* Op. cit. pag. 310. Adresa Nr. 118 a Sfântului Sinod al Bisericei Bulgariei către comunităţile românilor din Silistra: «.... Exarhia bulgară e rezultatul silinţelor în decursul timpului pentru dobândirea drepturilor pur naţionale bisericeşti... *Sfântul Sinod va tolera şi respecta pretutindeni limba fiecărui popor*».
2. Gh. Rădulescu. *Op. cit.* pag. 124
3. Idem.
4. Gh. Rădulescu. *Op. cit.* pag. 123.
5. I. N. Roman. *Op. cit.* pag 29. Autorul dă şi textul uneia.
6. N. Iorga, *Op. cit.* şi C. Teodorescu *Op. cit.*
7. Guşu Papacostea Goga. *„In zilele redeşteptării macedo-române"* memorii, acte, corespondenţă. pag. 21
8. Idem.

episcopii greci însă nu li-o mai dedeau de mult. Din mai multe acte contemporane [1]) se vede la Silistra nu numai lipsa protecției, dar ceva mai mult: un sistem de intrigi prin cari episcopul grec caută a lovi în populația românească din regiune, atrăgând asupră-i persecuții și rigorile regimului turcesc ușor influențabil. In al treilea rând, nu trebue să uităm că biserica greacă primește în Principate sub regimul lui Cuza, lovituri grele cari duc la exterminarea regimului de spoliere fanariotă retranșat în bogatele mânăstiri închinate. Pe dealtă parte, acțiunea de redeșteptare națională a aromânilor, dezlănțuită cu mare avânt de echipele arhimandritului Averchie, iritase întreaga lume grecească. Presa greacă, din țară, din străinătate și din imperiul otoman nu își putea stăpâni indignarea, izbucnind în articole pline de furie și de injurii. [2]) Era și firesc: reacțiunea bulgară și apoi cea aromână, năruia visul de refacere a marei societăți bizantine. Acțiunea română li-a părut deadreptul insolită. In aceste condiții raporturile românilor din Silistra cu grecii nu se mai puteau relua. Un conflict la o nuntă [3]) este suficient pentru ca despărțirea de Patriarhie să fie aproape un fapt împlinit. Cu toate strădaniile lui Costache Petrescu de a dispensa pe români de «intermediarii» [4]) greci sau bulgari în raporturile cu autoritățile turcești, lucrurile n'au putut rămâne așa. Populația română avea să decidă: ori cu patriarhia greacă ori cu Exarhia bulgară. Apariția firmanului din 1870, prin care aceasta din urmă ia ființă, înlesnește un succes definitiv al propagandei bulgare printre comunitățile românești ale regiunei. Ceea ce s'a întâmplat la Tulcea, unde mitropolitul bulgar se susține [5]) și câștigă lupta cu ajutorul unei mari părți dintre membrii comunității române, s'a întâmplat și la Silistra. Aci curentul de unire cu Exarhia bulgară prinde o mare parte din populație — o altă parte rămâne credincioasă Patriarhiei grecești. Este regretabil că în unele părți ale Dobrogei cele două tabere românești au ajuns chiar la ciocniri violente, bătăi și loviri cu pietre. [6]) La Silistra comunitatea română din oraș ia hotărârea de unire și însemnează adeziunea unui însemnat grup numărând 1500 familii, cum se vede din actele românești și bulgărești. [7]) Adeziunea la unire a fost pusă la vot

1. Vezi Raportul revizorului de Ialomița (*C. Petrescu*) către ministerul Instrucției în Iulie 1870 publicat anexa 15 din Virgiliu Mihail Cordescu *Op. cit.* p. 401. Pentru acelaș lucru scrisoarea deputatului *George Mantu* din 26 Februarie către ministrul instrucției. publicată tot acolo pag. 399—400.

2. Th. Burada. «Școalele române din Turcia» In această lucrare se găsesc în prima parte numeroase fragmente din unele articole apărute în presa greacă.

3. Gh. Profiriu în «Silistra» No și Op. cit.

4. O. Cartojan în Arhivele Dobrogei Vol. II Nr 1 anul 1919 «*Un document privitor la Istoria Culturei românești în Dobrogea înainte de anexare*». E vorba de abecedarul turco-român lucrat de dascălul Costache Petrescu; în prefață regretă că românii numai din necunoașterea limbei turcești sunt siliți să alerge la ajutorul adversarilor...

5. N. Iorga. Op. cit.

6. C. Teodorescu *Op. cit.* La Somova comitetul român din Tulcea venind la punerea pietrei de temelie a bisericei române de acolo este gonit cu vorbele: «N'aveți ce căuta în biserica noastră spurcaților, letinilor, etc...» Apoi au trecut la atacul cu pietre.

7. Vezi culegerea de documente publicată de Mișeff în «Silistra și Dobrogea» Anexa I pag 301.

în adunarea comunităţilor şi acolo unde ea a întrunit majoritatea membrilor a fost întărită print'un proces-verbal. [1]) Aceste procese-verbale strânse la Comunitatea Silistrei, au fost înaintate cu o scrisoare de propuneri şi condiţii *Obştei bulgare* din oraş şi de aci au fost trimese Soborului Exarhiei bulgare. Scrisoarea de propuneri şi condiţii pe care o înfăţişăm mai jos, a fost citită în această şedinţă — 6 Martie 1871 — [2]) şi a făcut o mare impresie. Se propun în şedinţă felicitări [3]) pentru cei din Silistra, pentrucă au putut în aşa „grele împrejurări" «nu numai să conserve puritatea Eparhiei, dar ceva mai mult; să atragă şi elementele străine». Un altul propune ca în eventualitatea că grecii ar încerca vre-o răzbunare [4]) contra românilor silistrieni, aceştia să ceară ajutor bulgarilor din Rusciuc. [5]) Această propunere din urmă este echivalentă cu o mărturisire; mărturisirea că aşa zisa «Obşte» a bulgarilor din Silistra era în realitate o reuniune de câţiva agitatori entusiaşti, în mare parte foşti elevi ai «dascălului Petrică» răpiţi de propaganda bulgară cu 20 ani mai înainte. După cum se vede din documentele bulgăreşti amintite mai sus şi pe care le vom da publicităţii în traducere, însuşi reprezentantul bulgar al Eparhiei Silistra la Sobor, *S. N. Dobroplodny*, mărturiseşte că cele 1500 de familiii româneşti trecute la Exarhie, sunt numai o parte a populaţiei româneşti din cazaua Silistrei. Desfăşurarea mai pe larg a tuturor întâmplărilor legate de acest eveniment, cu urmări aşa de triste pentru români, a condiţiilor în care s'a propus şi s'a primit unirea, a formalităţilor îndeplinite şi a urmărilor înseşi, le fac în studiul amintit mai sus. Actele şi corespondenta privitoare la acestea se găsesc în mare parte la Arhivele Exarhiei bulgare. O parte au fost reproduse de d. Mişeff în volumul «Silistra şi Dobrogea» apărut la Sofia, sub îngrijirea şi cu concursul unui comitet de profesori, de unde le deţinem şi noi.

ANEXA

Comunitatea Română
din Silistra
No 1

Silistra 1870, Aprilie 28

Onorabile Obsce Bulgară [6])!

Comunitatea Romană, d'aici, doresce a se uni cu Or. obscea D-voastre,, şi de a trece suptu eparhia Exarchiei D-voastre, cu urmetorele condiţiuni!

a) Să se însemnedie în regulamentele D-vostre că în Silistra şi judeciulu şi avêndu

1. Idem. pag. 304.
2. Idem.
3. Silistra şi Dobrogea» Culegerea lui Mişeff p. 309-310
4. Prin aceşti „greci" trebuc să înţelegem pe românii cari au rămas cu Patriarhia. Greci curaţi, în Silistra, erau abea 3 400 de suflete.
5. De aci se vede cât era de mic numărul bulgarilor din Silistra, de vreme ce se apela tocmai la cei din Rusciuc.
6) După cum se vede copistul bulgar al acestui act nu ştia româneşte decât prea puţin. El *l-a copiat* în înţelesul propriu al cuvântului. L-am reprodus întocmai.

1500 familii Romane Obscea va fi compusă din Bulgari şi Romani şi va purta titlul de «Obscea Bulgarilor şi a Romanilor din Silistria de subtu dirigerea eclesiastică a Or. Exarchatu allu Bulgarilor din Turcia.

b) Tòte actele religiose, si civile, pentru Romàni şi comunele Romane, se se facă în limba Romană avêndu direptulu de a avea (Romanii) preoţii şi scolelc loru naţionali, precum şe unu protopoppu Rom. de la care se depande [1]).

c) Tòte darile religiose, şi eclistice ce se voru lua de la Romani, precum: vladicie, acte de baptedui, de cununie e. t. c. se vor aduna în una deosebită casa numita, «cas'a Communitatei Romane din Silistria» avendu unu casieru şi unu scriitoru Romanu.

d) Scólele Romane sa depinda, in particulara, de Communitatea Romanu.

e) Profitulu ce se va estrade din susu numitele venituri de la Romani se remana in casa Com. Rom. spre profitulu scoleloru nationale, Romane.

f) Dajdia ce se va cuvine séu se va hotari de a se da la Exarchatu ori Episcopu allu Exarchatului, din partea romànilor dupe proporţia familieloru romàne si bulgare, Romanii seu Com. Rom. va da din cas'a si cea li se cade.

Déca pe basea acestoru condiţiuni, Dloru, voiţi a avea relaţiuni de unire cu Communitatea Român attunci.

Or. Obsce Bulgara din Silistria fiţi buni a ne invita sprea face legăminte formali cu D-vostră. Primiţi, Or. membri, certitudinea distine tei nóstre stime si consideratiuni.

Comunitatea Romană [2])

Preotu Christu Zacharia
NeKolulo Stefanu
Ivanri Theodoru
Ilie Mitachi
Niculai Zani
Ivanu Sandu
Mitică Oprescu
Răduc~n Stanciu
Ion Vasile
Georige Marnu
Anton Theodor

Eforia Scólei Romane

Chiriţă Theodorescu
Aurel Theodorescu
Manac Arhudoduver
Costachi S. Boégiescu
Niculai Călinescu
Dimitr Satescu
Nicula Petrescu
C. Petrescu

La pagina IV-a a acestei adrese a comunităţii, române din Silistra se găseşte scrisă cu creionul următoarea notă în limba bulgară:

«Prezenta cerere este înaintată din partea comunităţii române din Silistra care la început era unită cu comunitatea greacă.

Când Biserica bulgară s'a despărţit de cea greacă, cea română pe timpul acela recunoştea Patriarhia. — Despărţirea (Bulgarilor) s'a făcut în cursul anului 1862 — iar în 28 Aprilie 1870 s'a înaintat prezenta cerere prin care (românii) renunţă la Patriarhie, aderând la Biserica Bulgară; cererea este înaintată de 1500 familii; azi nu mai este nici un român sau vre-o familie românească în oraşul Silistra — toţi au devenit Bulgari curaţi»

Locţiitorul Arhiereului din Silistra
Preotul Enciu Dobrev

Silistra 18 Mai 1904

P. S. Pentruca cititorii să aprecieze cum se cuvine buna credinţă pe care o puneau bulgarii în statisticile lor le vom da un exemplu: în datele

1. Mitropolitul Grigorie a respectat punctul acesta şi a ales protopop pe Fr. Zacharia Christu.
2) Multe din numele acestei liste sunt scrise împestriţat: cu litere greceşti şi româneşti.

oficiale ale Dir. Statisticii pentru anul 1880 ni se dau în Silistra numai 768 suflete de români! Este admisibil ca numai în nouă ani dela unirea religioasă numărul românilor să fi scăzut atâta?

Cât priveşte afirmaţia Cucerniciei Sale Pr. Enciu Dobrev, ea este un neadevăr grosolan de care se sfiesc şi statisticile. Astfel, în tabloul Dir. Statisticii, publicat de d. Işircoff la pag. 200 a volumului «Silistra şi Dobrogea» ni se dă pentru anul 1905 (data observaţiei Pr. Enciu Dobrev, cum că «*toţi românii au devenit bulgari curaţi*») un număr de 316 români şi 7 aromâni.

Braşov 24 Iulie 1928 *Victor G. Papacostea*

CONTRIBUŢII LA CUNOAŞTEREA SITUAŢIEI ROMÂNILOR DIN BANATUL SÂRBESC

Interesul din ce în ce mai viu faţă de Românii de peste graniţă a provocat şi provoacă mereu articole tinzând la împrăştierea negurilor cari ascund viaţa acestor fraţi ai noştri. Se adună în chipul acesta un material documentar menit să servească într'un viitor, care *trebuie să fie* foarte apropiat, oficialităţii noastre, — astăzi extrem de nepăsătoare, ca să uzeze de prestigiul pe care i-l dau omogenitatea şi vigoarea populaţiei româneşti de 15 milioane pentru a veni în ajutorul fraţilor noştri năpăstuiţi. Mă gândesc la ceeace fac alte ţări, cum e Germania, pentru strângerea raporturilor cu Germanii de sub stăpâniri străine: bilete cu reducere pe căile ferate şi vapoare, casă şi masă, burse la diferite facultăţi, la cursuri de vară aranjate pentru profesorii, învăţătorii, studenţii germani din alte ţări etc. etc. Profesori şi savanţi cu renume vin să ţină conferinţe, cursuri în oraşele cu populaţie germană. Am văzut la aceste cursuri lume multă din toate păturile sociale şi toţi radiau de mândrie că fac parte din *marele popor german*. In Timişoara, marele internat Banatia, care adăposteşte un număr însemnat din elevii şvabi cari cercetează şcoalele de acolo, s'a pus la dispoziţia profesorilor şi învăţătorilor şvabi din Banat, cari dorind să ia parte la cursurile şi conferinţele ţinute de un grup de profesori şi alţi intelectuali din marile centre ale Germaniei, se bucurau de o găzduire complectă, plătind zilnic numai 50 lei. Iată un popor care-şi dă seama de însemnătatea strângerii rândurilor! Iar noi? De dragul unei alianţe himerice închidem ochii şi urechile, ca nu cumva văzând şi auzind strigătele desperate ale fraţilor noştri să ne jignim aliata. O lealitate dusă la atari limite este şi absurdă şi ridicolă. Dar mai mult trag în cumpănă fraţii noştri în număr de peste $^1/_2$ de milion de cât o alianţă care ameninţă să se stingă de anemie.

Până să ajungem şi această zi, e bine să mergem pe calea indicată şi de articolul d-lui Roman: culegerea de amănunte necesare cunoaşterii problemei

indicate în fruntea acestui articol! D-sa a anunțat, un program bogat de muncă. A și făcut începutul cu publicarea monografiei comunei Toracul Mic, atingând și problema vechimii populației din Banat. Cele afirmate de d-nia sa în legătură cu sârbizarea unei însemnate părți de Români mai ales din raza orașului Becicherec precum: Dobrița, Samoș, Marghita mică, Tomașevaț, Boca precum și din orașele Panciova, Vârșeț sunt atât de adevărate, încât, — cunoscând de aproape aceste realități precum și actualitatea amenințătoare a acestei probleme, am crezut că nu va fi fără folos să-l complectez cu amănunte în acest punct. Sunt numeroase familii cu numele: Pasăre, Jebelian, Goga, Stanciu, Duma, Mircea, Neagu, Malița etc. în aceste comune, cari mai știu încă românește, însă numai dintre cei mai bătrâni. In Dobrița a ființat până bine de curând și o parohie românească, iar între anii 1903—1908 a fost și o școală românească cu trei clase (I-II-III), înființată cu sforțări extraordinare, căci Sârbii se opuneau disperați la înființarea ei, dovadă că numărul elevilor în cele trei clase abia a atins cifra de 30, iar în 1908, clasele românești au fost sistate, fiindcă abia mai aveau 20 elevi, ceilalți au fost ademeniți de Sârbi prin cele mai diferite mijloace. Sforțările Sârbilor ar fi reușit dacă se făcea mai curând despărțirea ierarhică de ei, anume pe la 1880 când Românii își mai aveau încă portul, jocul lor. Și azi se mai numește o parte din sat „Vlașca mala (mahala)". Pe atunci conștiința națională mai era încă vie, cu 20 de ani mai târziu procesul de sârbizare trecuse de punctul critic. Dacă acest proces ar fi fost oprit la momentul indicat de mișcarea românească, alta ar fi fost azi înfățișarea nu numai a Dobriței, ci a tuturor satelor cu populație mixtă deci și a întregului Banat. Numărul celor pierduți prin sârbizare este de aproximativ 50000 în toate satele înșirate, azi pur sârbești. Sârbii au înțeles acest lucru cu un ceas mai curând decât noi, dacă ne gândim la înverșunarea lor când prindeau de veste că vreun intelectual român, a descins în vreunul din aceste sate. Așa, când a venit reprezentantul consistorului nostru Vincențiu Babeș, tatăl savantului nostru mort și el, — la Dobrița, a fost insultat, huiduit ba, de nu-l apărau Românii, ar fi fost chiar omorât. In furia lor neputincioasă și-au vărsat focul călcându-i jobenul în picioare. Cât de numeros a fost elementul românesc în aceste comune reiese și din faptul că pe la mijlocul veacului al XIX-lea preoții erau Români și în biserică se slujia alternativ românește și slavonește. Subsemnatul am găsit cărți în această biserică, cu iscălituri de popi români de prin această vreme. Puternica mișcare de trezire a conștiinței naționale nu a putut fi însă utilizată la timp, procesele ierarhice mergeau greu, căci Sârbii aveau și ei oameni cu greutate, — iar Sârbii au întrebuințat bine timpul. Ultimii Români cari au lucrat pe vremuri pentru înfăptuirea "românească"-i — și despărțirea de Sârbi, mor amărâți și batjocoriți până și de propriii lor nepoți pe cari n'au putut să-i salveze de sârbizare. Cel mai puternic aliat al Sârbilor au fost femeile. Casa în care a intrat o sârboaică, — romàncele sârbizate au fost și sunt chiar mai teribile, — procesul de desnaționalizare se putea privi ca fiind terminat. Atât de mare e puterea de fascinare a sârbofilismului, încât băeatul care, — îndemnat de bunic sau bunică uneori, — cerea

româneşte mamei sale pâne, erà lăsat să plângă de foame şi nu i se dedea pâne, până ce nu cerea sârbeşte „leba.“ Femeile, — chiar şi Românce, — lăsau la sfeştanie lumina aprinsă pe masă, un ban lângă blidul cu apă şi fugiau de acasă ca să nu dea ochi cu „popa românesc“. Zadarnic încercau bieţii bătrâni să le aducă la sentimente mai bune. Copiii erau bătuţi în ascuns până la sânge ca să fugă dela şcoala românească. Huiduiţi pe stradă, la joc, prigoniţi până şi de propriile lor mame, cum era să mai asculte de bunicul pe care-l iubiau totuş?! E grozavă puterea fanatismului. Iată de ce mi-a trecut un fior rece prin inimă, când,— fiind într'un sat mare, *curat românesc*, din Banatul sârbesc,— am văzut flăcăi de ai noştri salutându-se sârbeşte, ei înşişi îmbrăcaţi în „ciacşire“ (cioareci caracteristici sârbeşti), în sandale, cu pălărie sârbească pe cap. Nu mai trebuie decât 1 – 2 „sece“ (neveste tinere sârbe) pentru ca progresul de sârbizare să înceapă. Cum se va termina? Am văzut în Dobriţa, Samoş, Ilancia etc. Acelaş fenomen se poate însă observa în mai multe sate, şi anume în satele Bufenilor: Sân Mihaiu, Satul-Nou, Ofcea, Moamorae, Doloave, Deliblata etc. (în România Bufenii locuiesc în Moldova Nouă, Sichieviţa, Gornia Liubcova etc. Toată lumea a acceptat părerea susţinută de cei mai mulţi învăţaţi ai noştri, că Bufenii ar fi Olteni de baştină, cu toate că dialectul „bobocilor“ (Românii din Satul-Nou) se deosebeşte de dialectul celorlalţi Bufeni. Intre ei şi „Frătuţi“ cuvântul se găseşte întrebuinţat pentru prima oară de Şincai în ed. II a Gramaticii sale tip. la 1805, unde spune despre Frătuţi că sunt băştinaşi în Bănat, — sunt deosebiri nu numai în port, ci şi în tip, graiu şi apucături, după cum s'a mai arătat aceasta printre alţii şi de învăţatul Bănăţean S. Mangiuca. Multe dintre satele Frătuţilor sunt aşezări vechi, aşa d. e. Alibunar, Marghita Mare, Sânianăşul etc., iar altele deşi întemeiate în vremurile mai apropiate, ca d. e. Petrovăsila,— sunt tot de Frătuţi veniţi de prin Ticvani, Cacova, Gruia, Srediște etc. înjghebate. Despre deosebirile mai bătătoare la ochi, foarte interesante de altfel, între aceste două tipuri la Români, aş dori să scriu mai pe 'ndelete cu altă ocaziune. De rândul acesta amintesc atât, că între Bufeni şi Frătuţi abia în anii din urmă dacă se pomeneşte vr'o căsătorie. Frătuţii sunt mult mai refractari faţă de influenţele străine, deci şi sârbeşti, o împrejurare care pledează pentru vechimea lor în Banat. Este uşor de înţeles că neadmiţând ei să se încuscrească cu cei de un sânge cu ei, cu atât mai puţin se admite încuscrirea cu Sârbii sau cu altă naţie. Aşa se explică dăinuirea Românilor din Alibunar, cari deşi trăiesc din cele mai vechi timpuri încă la uşă cu Sârbii, nu s'au asimilat, pe câtă vreme în Satul Nou, Moamorae, Deliblata, Doloave Românii au cedat şi cedează mereu elementului sârbesc, care are o putere foarte mare de asimilare. Ba după cum văzurăm, aiurea s'au contopit cu desăvârşire în masa sârbească, bineînţeles şi aici Bufeni. Cum ne explică acest fenomen? Bufenii sunt mai maleabili, mai vioi, mai neastâmpăraţi, mereu pe drumuri; câtă vreme Frătuţii sunt mai rezervaţi faţă de străini, mai închişi, mai conservativi. La acestea să mai punem şi înlesnirea de apropiere creată de asemănarea portului femeilor Bufene cu cel al Sârboaicelor şi atunci vom înţelege întrucâtva de ce Bufenii se înrudesc mai uşor

cu Sârbii. Pentru Bufenii din Sânmihaiu, Satu Nou a fost un titlu de falǎ cuscrenia cu Sârbii şi în trecut aceste legături de încuscrire erau mult cultivate de Bufeni. E uşor de înţeles că acum, când o barieră îi desparte de grosul fraţilor lor, revenirea la vechile tradiţii de înrudire cu Sârbii, considerând şi latura de oportunitate politică, — se poate face de pe o zi pe alta. Cel dintâiu semn care pare a indica o astfel de orientare este îmbrăţişarea portului sârbesc de o parte a flăcăilor din aceste sate. Primejdia câştigă în gravitate dacă i se mai adaugă şi măsura luată de autorităţile militare sârbeşti de a împărţi pe Românii cari-şi fac armata între diferitele unităţi în regiuni pur sârbeşti, unde vrând nevrând trebuie să învețe sârbeşte, dacă vor să întrebe sau să spună ceva. Iar dacă întâmplător s'ar întâlni cu alt Român, tot sârbeşte trebuie să vorbească, căci graiul românesc e aspru interzis în armată, după cum am aflat dela un „voinic" român. Ce să mai zicem de politica şcolară sârbească care e mult mai agresivă şi intolerantă decât cea ungurească?! Pe cine ne mai putem bizui în această situaţie? O parte din preoţimea noastră nu s'a recules încă după zguduirea provocată de evenimentele dela 1918, sau dacă s'a recules, a apucat un drum care,— tinzându-se a se împăca şi capra şi varza, nu poate duce decât la decepţii. Priviţi cu neîncredere, dacă nu chiar cu duşmănie de autorităţi ce ar şi putea face o mână de oameni lăsaţi la voia întâmplării?! Ştiindu-se părăsită, spionată pas de pas, îşi vede de existenţa amărîtă, făcându-şi doar datoria profesională. Cea mai mare parte se gândeşte ca la un ultim refugiu la ziua când de voie de nevoie va trebui să zică rămas bun păstoriţilor şi în aşteptarea acelei zile sconteazǎ avantagiile ce le prezintă superioritatea momentană a dinarului asupra leului. Invăţătorii români lipsesc cu desăvârşire, astfel că elementul ţărănesc părăsit, este avizat numai la puterea de rezistenţă ce i-o dă inerţia. Dar această putere am văzut că este problematică. Ca să se vadă valoarea ce o reprezintă din punct de vedere naţional elementul românesc părăsit dintr'un exces de condescendenţă şi loialitate rău plasată, — voiu încerca să prezint câteva din comunele pe cari le cunosc bine şi întemeiat pe această cunoaştere să preconizez unele din măsurile ce cred că ar trebui luate fără întârziere.

Horia Călătoru

INSEMNARI

INTOLERANȚĂ ROMÂNEASCĂ

La Bulgarie, ziar care iese în franţuzeşte la Sofia şi e o pildă de publicaţie bine informată şi scrisă (cu oarecare excepţii, de ordin sau din ordin patriotic!) a publicat de curând următoarele rânduri:

„Un tânăr poet bulgar, d-l Christo P. Capitanov, cu locuinţa la Bazargic, în Dobrogea, a publicat două culegeri de versuri, din care cea dintâi cuprinde, între altele, bucăţi de poezie din poeţii români Eminescu, Panaiot Cerna, Ion Minulescu, A. Vlahuţă

şi V. Eftimiu, şi al doilea, cântece şi balade în care se simte bătând inima Bulgarilor dobrogeni. Infăţişându-ne pe marii poeţi români (unul din ei, Cerna, mort acum cinsprezece ani, e de obârşie bulgară (numai după unul din părinţi, Nota red.) în traducere bulgară făcută cu grijă, acest tânăr autor se împărtăşeşte larg la cunoaşterea literelor române în Bulgaria. Un asemenea pas, care va fi urmat să sperăm şi de alţii, năzuind să facă legături literare între Români şi Bulgari, merită să fie primit cu simpatie de toţi câţi doresc să se vadă înfăptuită o strânsă colaborare între scriitorii celor două popoare vecine."

Ceeace uită să spue ziarul bulgar e că aceste poezii s'au publicat în ziare şi reviste dela noi, „Pole" dela Bazargic şi „Coasta de Argint" cu pagina ei bulgară, dela Balcic. Nu ni se pare un lucru cu care trebue numai decât să ne fălim, dar nu-l putem lăsa fără o punere alături cu confiscarea chiar a cărţilor sfinte tipărite în româneşte, pe care o practică autorităţile bulgăreşti din Vidin. Deosebirea de tratament sare în ochi, pe când campaniile, în Bulgaria şi în străinătate, împotriva intoleranţei *noastre* se duc! Nu s'ar putea ca o fărâmă din această intoleranţă românească, sub care poate înflori literatura bulgară, să ajungă până la vecinii noştri, în folosul Românilor din Bulgaria, împilaţi şi umiliţi în tot felul?

Cât despre încercările de apropiere, ce să zicem de însuş acest ziar, care, vorbind de ce s'a făcut pentru deschiderea mării, laudă pe Români, cu aşezările de coastă din jurul Constanţei, şi se vaită de conaţionali, cari, deşi „au" frumuseţile dela „Caliacra" şi din alte părţi, se lasă mai prejos? Caliacra socotită pământ bulgar? Şi nu în vreo cărţulie de recruţi, ci într'o publicaţie franceză şi într'un articol de informaţie obiectivă? Povestea e cam strâmbă şi noi n'avem urechi s'o ascultăm. Trebue revizuite, cel puţin anumite expresii, ca să putem sta de vorbă.

UN OM AL LUI DUMNEZEU ÎN SATELE LUI DRAGOŞ VOEVOD

In numărul ei dublu din urmă (Mai-Iunie) „Tribuna Românilor transnistrieni" publică o scrisoare de preot român dintr'un sat de peste Nistru, aşezat în Cehoslovachia. Minunate îi sunt întâmplările, mai mult ghicite, şi mai cu seamă minunată isprava lui din ţara vecină. Reînviu parcă zilele lui Averchie călugărul şi ale lui popa Dragsin, când oameni porneau din altar să câştige noui pământuri neamului românesc. Ţara însă pe-atunci de-abia se închega; acum ea ar trebuie să cunoască şi să îndestuleze singură trebuinţele sufleteşti ale Românilor, oriunde s'ar afla, şi să nu mai lase această sarcină norocului.

Scrisoarea preotului Leonti Gazea e prea rară, ca să n'o redăm. Ne închipuim că ea a şi găsit ascultare la ministerul de care vorbeşte:

„Scumpule Macare, Am început a interveni despre supuşenia română. In Praga, la staţie, am vorbit cu I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea de dorinţa mea de a fi supus român. Am dovedit că eu sunt unicul preot român în toată Cehoslovacia şi prin mine s'a înfiinţat o parohie românească în Maramureş (cehoslovac), Apşa-de-jos şi, nefiind sprijinit de nimeni, nefiind astăzi de nicio supuşenie (supuşenia mea rusă îi pierdută, de Statul sovietic nu sunt cunoscut), dacă cu forţa voiu fi scos din parohia actuală, atunci ortodoxia românească se desfiinţează, nefiind alt preot român şi pe urmă se fac stăpâni catolicii, dela cari cu mare greutate i-am scos, i-am adus la ortodoxie. Eu am făcut la Legaţia României în Praga o declaraţie în care am descris pe scurt viaţa mea şi dorinţa actuală. Eu doresc să fiu supus român, pentrucă sunt Român de origină şi slujesc între Români, întărindu-i în naţionalitatea şi credinţa strămoşească. Eu am de gând să locuesc aci şi după ce-oiu primi cetăţenia română. Eu doresc ca autorităţile duhovniceşti din România pe urmă să mă numească în mod ordinar ca preot pentru Românii din Cehoslovacia, însă purtarea de grijă pentru parohiile româneşti să fie a autorităţilor duhovniceşti din România.

„Legaţia română din Praga a trimes declaraţia mea către Ministerul Afacerilor străine. Cred că supuşenia oiu primi, însă tare te rog să faci către declaraţia mea o atestaţie oficială despre mine cum că eu sunt de origine român, din părinţi (Teodor Gazea şi Paraschiva Gazea născută Oprea) de origine românl din com. Molovaţa (Tiraspol, Ucraina), personal mă cunoşti că sunt om cinstit şi cred că mult mai uşor oiu căpăta supuşenia."

RECENZII

In biblioteca Academiei române se găseşte un volum cu copertă verde, tipărit la Paris în 1864, cu titlul: Souvenirs d'Orient. E descrierea părţilor acestora de lume, cunoscute cu numele de acum şaptezeci de ani: La Bulgarie Orientale. Autorul ei, doctorul C. Allard, a străbătut în 1855 din însărcinarea guvernului francez toată Dobrogea. Amintirea trecerii trupelor aliate era foarte proaspătă. Doctorul, inspector al apelor dela Royat, dă de Români la tot pasul. El arată în acelaş timp de ce numărul lor, chiar oficial destul de mare, nu e cel real şi de ce atâţia se dau şi trec drept Bulgari. De dincolo de Dunăre îi venea în ajutor priceperea altui medic, din serviciul lui Barbu Ştirbei, Davilla, cu picăturile lui mântuitoare în tratarea febrei tifoide, endemică atunci în paraginile calde şi cu proastă apă de băut din acele părţi. Scoatem câteva rânduri din preţioasă carte:

«Românii sau Valahii locuesc aproape numai ei tot malul drept al Dunărei şi alcătuesc o însemnată parte a populaţiei din Tulcea Ei emigrează neîncetat pe pământul otoman ca să scape fie de serviciul militar, fie de apăsarea boerilor. D-l Merey, ofiţer ungur de origine ruscască, refugiat în Dobrogea şi care ne-a dat foarte de preţ lămuriri despre ţinut, ne spune că sunt aici şi Români din Transilvania numiţi Mocani, cari vin să ierneze cu turmele lor în câmpiile Dobrogei. Valahii nu sunt văzuţi cu aceiaşi ochi buni ca Bulgarii de către Turci. Ni s'a întâmplat să întâlnim pe unii în stepe, cari, zicându-se Bulgari, nu voiau din teamă să-şi mărturisească obârşia şi se făceau că nu înţeleg decât turceşte. Cu toate acestea ei ne răspundeau uneori când le vorbeam în valahă, şi erau de altminteri uşor de descoperit căci tipul valah a păstrat pecetea izvorului lui italian. Nu fără oarecare dreptate Valahii au fost puşi în legătură cu rasa celtă. Se înţelege că Galii au lăsat urme din trecerea pe pământul Valahiei, atât de des călcat de ei. Cuvântul «valah» el însuş n'ar fi, după unii etimologişti, decât cuvântul «Galah» stricat. Dacă socotim pe Valahi de obârşie romană şi am recunoscut adesea printre ei tipul italian, de câte ori în mijlocul satelor valahe nu ne-am crezut duşi în fundul Bretaniei! Contactul prelungit cu populaţii diferite şi cu care nu păreau să aibă nicio afinitate a făcut pe Români să sufere o metamorfoză atât de adâncă, încât unii au vrut să-i pue între Slavi; e de prisos să mai dovedim puţinul temeiu al unei asemenea păreri».

In *Amintiri din pribegia după 1848,* scrisorile publicate la 1889 de Ion Ghica, figura care se desprinde mai luminoasă e aceea a lui Niculae Bălcescu. E întâiul patriot român modern, destul de vijelios ca să-i întreacă şi pe cei mai vijelioşi contimporani, dar destul de chibzuit ca să fie între ei capul politic. Boerinaş cu rădăcini argeşene, el a tras brazda pe care alt boerinaş de peste apă, muscelean, trebuia s'o ducă mai departe şi să aşeze temeliile ţării de astăzi. Muntenii se dovedeau astfel, între ceilalţi Români, poporul politic. Dela 1848 încă, ei luaseră hăţurile. E caracteristic de pe acum şi vădit din aceste *Amintiri,* că Moldovenii aproape lipsesc din fierberea nemai-pomenită a acelui an sau se mulţumesc numai cu locurile de-al doilea. Iaşii lăsase de atunci pasul Bucureştilor şi anul 1859 avea să fie pentru Moldova anul de jertfă de mult pregătită şi de neînlăturat.

Bălcescu a văzut problema întreagă a Românilor. In multe, noi am mai pierdut dela el în înţelegere. In patimă şi convingere nici n'a fost ajuns. Iată, de pildă, latura aromână a preocupărilor lui. E la Paris, în 26 Octombrie 1849; era la puţine săptămâni dupăce plecase din Câmpeni, de lângă Iancu, şi străbătuse ca doniţar moţ Ardealul şi ţara Ungurească, printre Cazacii şi Şvarţghelbii cari-l căutau:

„Eu aveam hotărârea, viind la Constantinopol, d'a mă aşeza între Cuţovlahi, căci socot de neapărat a developa naţionalitatea într'acest avantpost al Românismului. De ai putea trimete un om sdravăn acolo, ca să ne facă un raport asupra stării morale şi politice a lor, apoi am căuta o şcoală, şi să dăm de lucru la atâţia tineri ce mor de foame. Ar trebui ca trimisul tău să se ia acolo bine cu popii şi episcopii şi să-i (îndemne) a căpăta fonduri pentru deschiderea unei şcoli".

Şi dovadă că nu era numai un gând trecător, la 13 Ianuarie 1850 revine asupra lui, dela Londra, când aştepta să vorbească lordului Palmerston:

„Hotărârea lui Ionescu e buna, dar ar trebui să nu uiţi ce ţi-am scris de Cuţovlahi".

Dar acest program pentru românitatea balcanică şi mărturisirea de credinţă a muntenismului lui activ? Gândul e măreţ şi utopic, dar faptele pe care se rezeamă, aproape adevărate. Cea mai mare parte din locuri o călcase singur. Il izbise ceea scrie, Românii pulverizaţi în toată peninsula.

Din visurile lui Bălcescu nu s'a păstrat decât Dobrogea!

Românii din lungul Dunărei sunt uitaţi, de cei din Serbia nu se poate vorbi, Macedonenii încep să fie o amintire istorică! Iar vremurile merg din ce în ce mai repede.

„Naţia română din toate naţiile Orientului are cel mai frumos viitor, este mare, cred mai la 10 milioane, este compactă şi cuprinde tot ţinutul din Tisa până la Marea Neagră şi din Carpaţi la Balcani, căci trebue să ştii că în Transilvania, afară de vreo 400 mii Săcui şi Saşi, Ungurii sunt numai câteva mii şi încolo tot Români. Asemenea în Banat. Dincoace de Tisa sunt foarte puţini Sârbi. In Bulgaria m'a mirat încă foarte mult neîntâlnind din Balcani şi până în Dunăre niciun sat bulgăresc, şi numai sate româneşti Unde sunt Bulgarii?

„In Bulgaria se află puţini prin oraşe şi apoi între Vidin şi Niş şi dincolo de Balcani; Românii se întind în toată Bulgaria proprie şi pe tot malul drept al Dunărei până la Belgrad. In partea serbică, pe Dunăre, după cum mi s'a spus, sunt mai mult de 40.000 familii române. Bulgaria proprie dar, după locuitorii ei de astăzi, este o ţară românească; vezi dar că am drept să reculez hotarele patriei noastre până în Balcani. O să moară Bolţiac de necaz că n'a avut el întâiu această ideie. Românismul nu se va putea desvolta şi scăpa de atâţi vrăşmaşi ce-l apasă, până când ambele Principate nu vor fi libere şi nu vor organiza puterea lor armată, astfel cum o visam acum vreo 5 ani, şi cu care să-şi tragă cu sabia hotarele naţionale. Puterea publică a unui Stat organizat este singura garanţie a sa. Dumnezeul meu politic de mai multă vreme este *puterea*, este *Iehova, Dumnezeul armatelor*. Este de trebuinţă a populariza între Români aceste idei şi a întoarce ţinta lor naţională către armă numai, căci numai cu dânsa se vor mântui şi vor fi mari şi puternici. Eu simt cu atât mai mult această trebuinţă, căci se află între noi o şcoală romantică, care dispreţueşte puterea materială a unui Stat şi ne vorbeşte numai de puterea morală, puterea dreptului (vezi de ex adresa guvernului provizoriu din Iulie anul trecut către Soliman Paşa). Şcoala romantică în care iau parte atât Ruset cât şi Eliad şi alţii a pierdut revoluţia noastră. Ştiu că şi tu ai ideile mele şi neştiind ce se va întâmpla cu mine aici, aş dori să nu le păstrezi pentru tine, şi să cauţi a le populariza".

em. b.

GRAIUL ROMÂNESC (Le langage roumain)

REVUE MENSUELLE DE LA SOCIÉTÉ „GRAIUL ROMÂNESC"

No. 8. Août 1928

ETUDES.

Pourquoi les Roumains du district de Silistria sont passés sous l'Exarchat de la Bulgarie

par Victor G. Papacostea

Avant 1878, la culture roumaine prospère dans la Dobroudja, surtout dans les trois centres principaux: Turtucaia, Tulcea et Silistria, où la population roumaine, a la supériorité. Il en est de même pour l'organisation politique et ecclésiastique.

Entre 1850-1860, l'écho des luttes que les Bulgares menaient a Constantinople et dans les villayets pour l'organisation d'une église à eux parvint jusque dans la Dobroudja; ces luttes conduisirent bientôt à la création d'un exarchat. Ses partisans espéraient entrer en possession non seulement des anciens diocèses, mais de ceux de la Dobroudja aussi. Cependant les organisations ecclésiastiques les plus puissantes de l'endroit étaient roumaines. Il fallait donc les gagner.

L'étude indique les raisons qui ont déterminé, à Silistria, l'acte d'adhésion de la communauté roumaine, signé en Avril 1870, à savoir: la propagande bulgare, le mécontentement suscité par la Patriarchie, la lutte que les Roumains des Principautés livraient à la même Patriarchie pour la sécularisation des biens de l'église. Cet acte est la meilleure preuve du grand nombre des Roumains et de leur situation de premier ordre à Silistria. Quelques années plus tard, les Bulgares, qui avaient prodigué les appâts pour obtenir cet acte, prétendaient que des 1500 familles enregistrées lors de l'adhésion il n'en restait plus trace. Une méthode entre autres pour détruire ceux qu'on n'aime pas est de nier leur existance. Seulement la vérité triomphe et les Roumains sont aujourd'hui de nouveaux chez eux à Silistria.

Contribution à la connaissance de la situation des Roumains dans le Banat jugoslave

par Horia Călătoru

Toute l'organisation, que les Roumains du Banat jugoslave possédaient au moment de leur incorporation à la nouvelle patrie, est en train de disparaître. Les autorités ont à cet effet un mot d'ordre. Quant aux gouvernements roumains, considérant qu'ils pourraient froisser un allié susceptible, ils n'interviennent pas. Ainsi l'alliance devient chaque jour plus formelle et plus conforme aux anciennes alliances entre gouvernements et non pas entre peuples.

En attendant le changement qui doit intervenir, l'auteur estime qu'il est nécessaire de ramasser des documents sur ces Roumains. Pour commencer, il étudie quelques communes dénationalisées, indique les causes du phénomène et caractérise d'une manière très intéressante les deux groupes de Roumains du Banat: les „Bufeni" et „Frătuți".

NOTES

L'intolérance roumaine établit à l'aide de dates actuelles, extraites des journaux bulgares, le parallèle entre la façon dont les Roumains permettent le dèveloppement cultural des Bulgares du Quadrilatère et ces derniers celui des Roumains de Vidin. — *L'homme de Dieu dans les villages de Dragosh-Voëvode*, raconte l'histoire d'un prêtre Moldave d'outre Nistre, qui dessert une église des Roumains de la Tchécoslovaquie. — *Compte rendu:* Dans son livre: *La Bulgarie Orientale,* le dr. C. Allard trouve les Roumains, en 1855, avec vieilles et puissantes racines dans la Dobroudja. — Niculae Bălcescu (1849-1850).

GRAIUL ROMÂNESC (La favella rumena)

RIVISTA MENSILE DELLA SOCETÀ „GRAIUL ROMÂNESC"

No. 8. Agosto 1928

STUDI

Il passagio dei Rumeni del distretto di Silistria sotto l'Esarcato della Bulgaria

di Victor G. Papacostea

La cultura rumena nella Dobrogia prima del 1878 si sviluppa in tre centri più cospicui: Turtucaia, Tulcea e Silistria. In tutt'e tre la popolazione rumena prevaleva e lo stesso si poteva dire dell'organizzazione ecclesiastica e politica.

Tra 1850 e 1860 l'eco degli sforzi fatti dai Bulgari a Constantinopoli e nei vilaeti per l'organizzazione di una chiesa propria e che conchiusero presto all, Esarcato, penetra anche nella Dobrogia. I fautori dell'Esarcato nutrivano la speranza di avere oltre gli antichi vescovati, anche quelli di Dobrogia. Però le più potenti organizzazioni ecclesiastiche erano ivi quelle rumene, le quali faceva d'uopo guadagnare.

Lo studio mostra i motivi che condussero a Silistria all'atto di adesione della comunità rumena dell'Aprile 1870: la propaganda bulgara; la scontentezza contro il Patriarcato; la lotta dei Romeni nei Principati collo stesso Patriarcato per togliere ai monasteri i beni. L'atto era la miglior prova dell'importanza numerica dei Rnmeni e del posto di prim'ordine che occupavano a Silistria.

Qualche anno dopo, i Bulgari, che avevano sparso a piene mani le lusinghe per conseguire quell'adesione, pretendevano che dalle 1500 famiglie notate allora non vi si sarebbe trovato più a Silistria nessun Rumeno. E un mezzo, anche questo di distruggere, negando, quelli che non ti vanno a genio. Nondimeno la verità vince. I Rumeni di Silistria sono oggi li a casa loro.

Contributo al conoscimento dello stato dei Rumeni del Banato jugoslavo

di Horia Călătoru

Tutta l'organizzazione con cui i Rumeni del Banato jugoslavo entravano nel nuovo Stato va ora disperdendosi. Le autorità hanno ordini di contribuirne, e i governi rumeni per timore di non offendere un'alleato suscettibile non intervengono, così che l'alleanza diventa sempre più formale e simile alle vecchie alleanze tra i governi, non tra i popoli. L'autore crede che fino ad un cambiamento che dovrà seguire, bisogna raccogliere documenti intorno a questi Rumeni. Il che egli stesso fa toccando all' impresa di far serbi certi comuni. Ne mostra le cause dando interessanti rassegnamenti sui due gruppi di Rumeni del Banato: I Bufeni e i Frățuți.

APPUNTI

L'intoleranza rumena mostra con dati recenti raccolti nei giornali bulgari come intendono i Rumeni di lasciar libero lo sviluppo culturale dei Bulgari del Cadrilatero, e come i Bulgari quello dei Rumeni din Vidin. — *Un uomo di Dio nei villaggi di Dragoş-Vodă* narra di un prete moldavo d'oltre il Nistro che officia in una chiesa dei Rumeni di Ceco-slovacchia. — *Recensione.* Nel suo libro: *La Bulgarie orientale*, il dott. C. Allard trova, nel 1855, antichi e saldi nuclei di Rumeni nella Dobrogia. Niculae Bălcescu. (1849-1850).

GRAIUL ROMANESC (Das rumänische Wort)

MONATSSCHRIFT DES KULTURVEREINS „GRAIUL ROMÂNESC"

II Jahrgang, Heft 8. August 1928

AUFSATZE

Der Uebergang der Rumänen aus dem Distrikt Silistria unter die Statthalterschaft Bulgariens
von Victor G. Papacostea

Vor 1878 entwickelte sich die rumänische Kultur der Dobrudscha besonders in drei bedeutenderen Mittelpunkten: Turtucaia, Tulcea, und Silistria In allen dreien überwog die rumänische Bevölkerung, und nicht anders war es, was die kirchliche Organisation und die Politik anbelangt.

Zwischen 1850—1860 dringt das Echo der Kämpfe, die von den Bulgaren in Konstantinopel und in den Provinzen für die Gründung einer eigenen Kirche geführt wurden und bald zu der Einführung einer Statthalterschaft führten, auch in die Dobrudscha. Die Statthalter hofften nun, ausser den alten Besitztümern auch die der Dobrudscha zu erhalten Die mächtigsten kirchlichen Gründungen waren hier jedoch die rumänischen. Die mussten gewonnen werden.

Der Aufsatz deckt die Gründe auf, die in Silistria zu dem Anschlussakt der rumänischen Gemeinde im April 1870 führten: bulgarische Propaganda, Unzufriedenheit dem Patriachat gegenüber, der Kampf der Rumänen aus den Fürstentümern mit dem gleichen Patriarchat um die Säkularisierung der Klostervermögen. Das Dokument ist der beste Beweis für die grosse Anzahl der Rumänen und ihrer ansehnlichen Bedeutung in Silistria Die Bulgaren, die allen möglichen Angeln und Anziehungsmitteln diesem Anschluss nachgerannt waren. behaupteten nun nach einigen Jahren, dass von den damals eingeschriebenen 1500 Familien kein einziger Rumäne mehr in Silistria zu finden gewesen wäre. Es ist auch dies ein Mittel, Unliebsame, Unerwünschte zu zerstören, indem man sie verleugnet; aber die Wahrheit rächt sich. Heute sind die Rumänen in Silistria wieder bei sich zuhause.

Beiträge zur Kenntnis der Lage der Rumänen im serbischen Banat
von Horia Călătoru

Die gesamte Organisation mit der sich die Rumänen des jugoslavischen Banates dem neuen Lande anschlossen. zerfällt nun. Bei den Behörden gibt es hierfür ein fertiges Losungswort. und die rumänischen Regierungen schreiten nicht ein, weil sie Bedenken hegen, sie könnten einen empfindlichen Verbündeten beleidigen. Auf diese Weise wird das Bündnis von Tag zu Tag ein förmlicheres und ähnlich jenen früheren Verbindungen, die zwischen Regierungen, nicht aber zwischen Völkern geschlossen wurden.

Der Verfasser meint, dass bis zu der Verwirklichung einer Aenderung, die eintreten muss, es notwendig wäre, Urkunden über diese Rumänen zu sammeln. Er tut dies, indem er sich auf die Serbisierung einiger Gemeinden und ihren Gründen bezieht, indem er interessante Charakteraufschlüsse über die beiden Gruppen von Banater Rumänen aus Serbien gibt: die Bufenen und Frätutzen.

BEMERKUNGEN

Die rumänische Intoleranz (!) wird durch sehr aktuellen, bulgarischen Blättern entnommenen Daten bezeugt, indem erwiesen wird, wie die Rumänen die Bulgaren der Neuen Dobrudscha kulturell sich entwickeln lassen, und wie dies mit den Rumänen Vidins unter bulgarischer Herrschaft steht.—*Ein Mann Gottes in den Dörfern des Fürsten Dragoş* berichtet über einen moldauer Geistlichen von jenseits des Dnjester der in einer Kirche der Rumänen aus der Tschechoslovakei Gottesdienst hält. — *Besprechungen:* In seinem Buche *„La Bulgarie orientale“* findet Dr. C. Allard, dass die Rumänen um 1855 in der Dobrudscha alte und bedeutende Siedlungen besassen. Niculae Bălcescu (1849-1850).

GRAIUL ROMÂNESC (The Roumanian Speech)

MONTHLY REVIEW OF THE CULTURAL SOCIETY „GRAIUL ROMÂNESC"

Vol. II. No. 8 August 1928

ESSAYS

The passing ofthe Roumanians of the District of Silistria under the Exarch of Bulgaria

by Victor Papacostea

Roumanian culture in the Dobrodgea before 1878 developed in three more important centers, Turtucaia, Tulcea and Silistria. In all these three centers the Roumanian population predominated and this was true alsoof the church organization and policy.

Between 1850 — 1860 the echo of the struggles of the Bulgarians at Constantinople and in the Vilayets for an organization of a church of their own, which soon led to an Exarchat, penetrated also into the Dobrodgea. The „exarchists" hoped to have besides the old bishoprics, those of the Dobrodgea. The most powerful church organizations here were the Roumanian. They had to be won.

The study shows the motives which at Silistria led to the Act of Adhesion of the Roumanian communities in April 1907: Bulgarian propaganda, discontent with the Patriarchate, the struggle of the Roumanians in the Principalities against that Patriarchate for the secularizing of the estates of the Monastries. This Act is the best proof of the large number of Roumanians in Silistria and their predominance in Silistria Some years afterwards the Bulgarians who had intrigued for this adhesion pretended that of the 1500 families then registered not one Roumanian was to be found in Silistria This is also a way of destroying those who are not to your taste by denying their existeuce. However, the truth will out. Roumanians have again to-day come to their rights at Silistria.

Contribution to the knowledge of the situation of the Roumanians in the Servian Banate

by Horia Călătoru

All the organizations with which the Roumanians of the Jugoslav Banate entered into their new country fall to pieces. The authorities see to that and the Roumanian Government for fear of offending a sensitive ally do not interfere. In this way, the alliance from day to day becomes more formal and resembles alliancies of former days, which were between governments and not between peoples. The author believes that, until the change which must come, it is necessary to collect documents relative to these Roumanians. He has done so in connection with the Servianization of some communes and its causes and gives interesting characteristics of the two groups of Banat - Roumanians: the Bufeni and the Frătuti.

NOTES

Roumanian Intolerance gives data taken from present day Bulgarian papers showing how the Roumanians allow the Bulgarians to develop culturally in the Quadrilater and how the Bulgarians treat the Roumanians at Vidin. — *A man of God in the villages of Dragos-Voda* tells of a Moldavian priest of beyond the Dniestr who officiates in a Roumanian church in Czechoslovakia. — Reviews. In his book *Oriental Bulgaria* Dr. C. Allard shows that in 1855 there were old and roumanian powerful settlements in the Dobrodgea. — Niculae Bălcescu (1849-1850).

Lei 3⁰⁰